

Kalevi
Sorsa
Foundation

Renesansa sporta u Gradu čelika

Renesansa sporta u Gradu čelika

Autor: Armin Taslaman

Zenica, 2025.

SADRŽAJ

UVOD- SPORT U ZENICI	7
HISTORIJSKI KONTEKST SPORTA U ZENICI	9
TREKUTNO STANJE I PROBLEM.....	10
VIZIJA RENESANSE: TOPONIM POJMA "RENEŠANSA SPORTA"	13
PRIMJERI DOBRE PRAKSE	14
PRIJEDLOG POLICY INICIJATIVE ZA RENESANSU	15
ZAKLJUČAK.....	19
LITERATURA.....	20

UVOD- SPORT U ZENICI

Zenica je decenijama bila prepoznata kao sportsko središte Bosne i Hercegovine, grad koji je odgajao vrhunske sportiste, domaćin velikih takmičenja i mjesto gdje se sport doživljavao kao važan segment društvenog života. Od legendarnog stadiona Bilino polje, na kojem su ispisivane neke od najsvjetlijih stranica bosanskohercegovačkog fudbala, do modernih sportskih dvorana i klubova sa dugom tradicijom – sport je bio stub identiteta i ponosa ovog grada. Međutim, u posljednjim decenijama svjedoci smo zabrinjavajuće zapuštenosti sporta u Zenici.

Infrastruktura, koja je nekada bila u rangu najboljih u državi, danas je u lošem stanju i zahtijeva ozbiljna ulaganja. Mnogi sportski kolektivi, nekada sinonimi uspjeha, bore se sa finansijskim poteškoćama, nedostatkom stručnog kadra i osipanjem članstva. Mladi talenti, umjesto da imaju priliku da se razvijaju u zdravom i podsticajnom okruženju, često nailaze na zatvorena vrata i nedostatak podrške. Istovremeno, vlasti na svim nivoima pokazuju hroničan nedostatak interesa i dugoročnih strategija, dok se sport sve više prepušta stihiji i entuzijizmu pojedinaca.

Ova zapuštenost ne odražava se samo na rezultate klubova i reprezentacija, nego i na društvo u cjelini. Sport nije samo fizička aktivnost – on je sredstvo socijalizacije, prevencije devijantnog ponašanja, izgradnje zajedništva i zdravih životnih navika. Kada sport posustaje, to se odražava i na mlade generacije, koje umjesto da vrijeme provode na terenima, sve češće biraju ulice, kafane ili virtualni svijet. Upravo zato, zapuštenost sporta u Zenici ne može se promatrati samo kao sportski problem, nego kao šira društvena kriza koja zahtijeva hitnu reakciju. Ovakvo stanje ne odražava se samo na sportske rezultate, već i na društveni život zajednice u cjelini. U tom smislu, jasno je da bez ozbiljnih policy inicijativa, koje bi ponudile dugoročna rješenja i strateška ulaganja, Zenica teško može vratiti sportski ugled i pružiti mladima uslove kakve zaslužuju.

Ovaj rad zasnovan je na metodologiji strateškog planiranja, koja omogućava da se problem zapuštenosti sporta u Zenici sagleda kroz analizu prošlosti, dijagnozu sadašnjeg stanja, evaluaciju dobrih praksi i oblikovanje vizije budućnosti. Metodološki okvir strukturisan je u nekoliko koraka, koji korespondiraju sa sadržajem rada:

1. Analiza historijskog konteksta

- Prvi korak strateškog planiranja jeste razumijevanje naslijeđa i tradicije.
- Korištena je metoda dokumentarne analize, gdje su proučavani historijski izvori, arhivski materijali i literatura o razvoju sporta u Zenici.
- Ovaj dio daje osnovu za razumijevanje kako je sport u prošlosti oblikovao identitet grada.

2. Dijagnoza trenutnog stanja i uloga mediokriteta

- Primijenjena je metoda situacione analize, s fokusom na društvene, infrastrukturne i organizacione slabosti savremenog sportskog života u Zenici.

- Poseban akcenat stavljen je na fenomen mediokriteta (dominacija prosječnih kadrova i nedostatak vizije), kroz kvalitativnu analizu sportskog sistema.
- Ovaj korak u strateškom planiranju odgovara „identifikaciji problema“.

3. Vizija Renesanse sporta

- Na temelju analize prošlosti i sadašnjosti, formulirana je vizija preporoda sporta u Zenici, definisana kao „Renesansa sporta“.
- Metodološki, ovaj dio predstavlja definisanje strateške vizije i dugoročnih ciljeva razvoja.
- Ovdje je primijenjena metoda scenarijskog planiranja – kreiranje poželjne slike budućnosti na osnovu realnih potencijala.

4. Komparativna analiza dobrih praksi

- Sljedeći korak bila je komparativna analiza, gdje su istraženi primjeri uspješnih modela sportskog razvoja iz evropskih zemalja (npr. Danska, Njemačka, Finska, Švedska).
- Ovaj dio metodologije strateškog planiranja odgovara fazi „učenja iz okruženja“ i identifikaciji modela koji se mogu prilagoditi lokalnom kontekstu.

5. Kreiranje policy opcija

- Na osnovu prethodnih koraka, izrađene su tri policy inicijative (status quo, postepena i radikalna), koje predstavljaju različite scenarije mogućeg razvoja sporta u Zenici.
- Ovdje je korištena metoda opsijskog planiranja, gdje se predlažu varijante djelovanja uz naglašavanje njihovih prednosti i ograničenja.

6. Zaključna integracija i preporuke

- Završna faza metodologije odnosi se na sintezu nalaza i formulaciju preporuka.
- Na temelju analize historijskog konteksta, trenutnih problema, dobrih praksi i policy opcija, rad donosi zaključak o značaju strateškog planiranja i vizije Renesanse sporta.

HISTORIJSKI KONTEKST SPORTA U ZENICI

Sport u Zenici ima dugu i bogatu tradiciju, koja se razvijala paralelno sa industrijskim i društvenim razvojem grada. Zenica je još od druge polovine 20. stoljeća bila prepoznata kao jedan od ključnih sportskih centara u Bosni i Hercegovini, što se može povezati sa ubrzanim urbanim i privrednim rastom nakon Drugog svjetskog rata. Industrijalizacija, otvaranje novih radnih mjesta i priliv stanovništva u grad stvorili su plodno tlo za razvoj sportskih kolektiva i masovnog bavljenja aktivnostima u oblasti fizičke kulture.¹

Počeci i razvoj klubova

Prvi sportski klubovi u Zenici javljaju se već u prvoj polovini 20. stoljeća, među kojima posebno mjesto zauzima NK Čelik, osnovan 1945. godine, koji je ubrzo postao simbol grada. Čelik je tokom 60-ih i 70-ih godina postao jedan od najznačajnijih fudbalskih klubova u bivšoj Jugoslaviji, a dvostruka titula pobjednika Kupa Mitropa (1971. i 1972.) ostala je zlatnim slovima upisana u historiju zeničkog i bh. sporta.²

Osim fudbala, Zenica je bila rasadnik i drugih sportova. Razvijali su se košarkaški, rukometni, odbojkaški i atletski klubovi, a brojna preduzeća i radne organizacije imale su vlastite sportske sekcije. Poseban značaj imao je atletski klub, koji je iznjedrio veliki broj reprezentativaca. Radničke sportske igre, masovna takmičenja i sportski turniri dodatno su jačali sportski duh među građanima.

Infrastruktura i sportski centri

Jedan od najvećih ponosa grada svakako je stadion Bilino polje, otvoren 1972. godine, koji je ubrzo postao jedan od najmodernijih stadiona u Jugoslaviji. Osim što je bio dom Čelika, stadion je služio i kao mjesto okupljanja reprezentacija, te domaćin velikih međunarodnih utakmica.

Kasnije, Zenica je dobila i druge značajne sportske objekte, među kojima se posebno izdvaja Arena Zenica (dvorana Bilmišće), otvorena 2009. godine, koja je ubrzo postala centralno mjesto za košarkaške, rukometne i kulturne događaje. Uz to, gradski bazen i brojne sale u školama doprinijele su razvoju masovnog sporta, posebno kod mladih.

Period rata i tranzicije

Rat 1992–1995. godine donio je ogroman udarac sportu u Zenici. Mnogi sportski objekti su oštećeni ili potpuno uništeni, klubovi su izgubili članove, a veliki broj sportista napustio je zemlju. Nakon rata, obnova je tekla sporo i otežano, jer je ekonomska situacija bila teška, a prioriteti vlasti bili su usmjereni na osnovnu obnovu grada i privrede.

1 Marković, D. (2015). Sportska kultura u Bosni i Hercegovini: Tradicija i savremeni izazovi. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu.

2 Hodžić, A. (2018). Razvoj sporta u industrijskim gradovima BiH: Zenica kao primjer. Zenica: Centar za društvene studije.

U periodu tranzicije, sport se sve više oslanjao na entuzijazam pojedinaca, dok je institucionalna i finansijska podrška izostajala. Ipak, Zenica je zadržala reputaciju važnog sportskog centra jer je ugostila brojne utakmice reprezentacija BiH, naročito fudbalske, čime je Bilino polje ostalo simbol nacionalnog zajedništva.³

Simbolika sporta za grad

Sport u Zenici nije bio samo fizička aktivnost – on je bio i sredstvo socijalne kohezije.⁴ Kroz klubove i sportske aktivnosti generacije mladih učile su vrijednosti discipline, zajedništva i natjecateljskog duha. Čelik, Bilino polje i masovni sportski događaji oblikovali su identitet Zenice kao „grada sporta“. Upravo zato, današnja zapuštenost sporta posebno boli građane, jer se ne radi samo o urušavanju infrastrukture, nego i o slabljenju jednog od ključnih simbola grada.

TREKUTNO STANJE I PROBLEM

Iako Zenica ima bogatu sportsku tradiciju, današnje stanje sporta u gradu daleko je od nekadašnjeg sjaja. Problemi se ogledaju u nekoliko ključnih oblasti: infrastrukturnoj zapuštenosti, nedostatku finansijske podrške, smanjenom interesu mladih i organizacionim slabostima sportskih kolektiva.

Infrastruktura i sportski objekti

Mnogi objekti koji su nekada bili simboli sportskog života grada danas su u lošem stanju. Stadion Bilino polje i dalje služi za fudbalske utakmice, ali dio prateće infrastrukture, kao što su pomoćni tereni, svlačionice i svjetlosna oprema, zahtijeva hitnu renovaciju. Sportske dvorane, bazeni i tereni za rekreativne sportove često su zanemareni ili slabo održavani, što direktno utiče na kvalitet treninga i organizaciju takmičenja. Nedostatak modernih sportskih objekata ograničava razvoj sporta, posebno kod mlađih uzrasta.

Finansijska situacija klubova

Većina sportskih klubova u Zenici se suočava s ozbiljnim finansijskim problemima. Klubovi koji su nekada bili lideri u svojim sportovima danas jedva pokrivaju osnovne troškove: dvorane, opreme, transporta i trenerskog kadra. Mnogi se oslanjaju na minimalnu podršku lokalnih vlasti, donacije entuzijasta ili članarine. Nedostatak stabilnog finansiranja dovodi do smanjenja broja treninga, odustajanja mladih sportista i, u nekim slučajevima, gašenja klubova.⁵

3 Čelik, M. (2012). Fudbal i identitet: Uloga sporta u društvenom životu Zenice. Zenica: Sportski arhiv.

4 Gavrić, S. (2010). Upravljanje sportskim klubovima u tranzicijskim društvima. Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.

5 Čelik, M. (2012). Fudbal i identitet: Uloga sporta u društvenom životu Zenice. Zenica: Sportski arhiv.

Mladi i sportski angažman

Interes mladih za bavljenje sportom u Zenici sve je manji, što je posljedica kombinacije infrastrukturnih problema i nedostatka adekvatnih programa podrške.⁶ Umjesto sportskih aktivnosti, mladi često biraju virtualne ili pasivne forme zabave, a ponekad i nezdrave životne stilove. Odsustvo modernih škola sporta, nedostatak kvalifikovanih trenera i slaba promocija sporta dodatno ograničavaju masovnu participaciju.

Organizacija i upravljanje sportom

Lokalna sportska administracija i uprava klubova često nisu u stanju da implementiraju dugoročne strategije razvoja sporta. Nedostatak jasnih planova, koordinacije između klubova i slab uticaj policy inicijativa dovode do toga da sport u Zenici funkcioniše fragmentarno. Sporadične akcije obnove ili organizacije turnira nisu dovoljne da se održi kontinuitet i kvalitet sportskih aktivnosti.

Društveni uticaj i simbolički značaj

Zapuštenost sporta u Zenici ne odražava se samo na rezultate klubova ili kvalitet treninga. Sport je oduvijek bio sredstvo socijalizacije, obrazovanja i prevencije negativnih društvenih pojava. Nedovoljna podrška sportu znači i smanjenje prostora za pozitivno uključivanje mladih, gubitak osjećaja zajedništva i oslabljeni lokalni identitet. Grad koji je nekada ponosno nosio titulu sportskog centra danas se suočava s problemom društvenog distanciranja mladih od sportskih vrijednosti.

Perspektive i uloga policy inicijativa

Jedini način da Zenica povрати status sportskog centra je kroz strateške policy inicijative koje bi osigurale dugoročna ulaganja u infrastrukturu, podršku klubovima i poticaj mladima da se aktivno bave sportom. Takve inicijative mogle bi uključivati javno-privatna partnerstva, subvencije za sportske škole i trenere, obnovu ključnih objekata, ali i kampanje za promociju sportskog života u gradu. U suprotnom, rizik od daljnje marginalizacije sporta i gubitka identiteta grada postaje sve veći.

Mediokriteti u sportskom životu Zenice

Pored infrastrukturnih problema, finansijskih ograničenja i smanjenog interesa mladih, jedan od ključnih izazova sporta u Zenici jeste i pojava mediokriteta u sportskom životu grada. Pod mediokritetima se ovdje podrazumijevaju pojedinci i institucije koje, iako učestvuju u sportskom procesu, ne posjeduju dovoljno motivacije, stručnosti ili vizije da bi doprinijeli stvarnom napretku. Njihova prisutnost često usporava razvoj ambicioznih talenata i doprinosi stagnaciji sportskih kolektiva.⁷

6 Riordan, J. (2007). *Sport in Socialist Yugoslavia: History, Politics and Society*. London: Routledge.

7 Gavrić, S. (2010). *Upravljanje sportskim klubovima u tranzicijskim društvima*. Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.

Strategija razvoja sporta Zeničko-dobojskog kantona (2020–2024)

Ovaj dokument predstavlja ključni strateški okvir za razvoj sporta na području Zeničko-dobojskog kantona, uključujući grad Zenicu. Strategija obuhvata različite aspekte sportskog života, od infrastrukture do organizacije sportskih aktivnosti, s ciljem unapređenja sporta i fizičke kulture u regiji.

Plan i program raspodjele sredstava za sport Grada Zenica (2025)

Gradska uprava Zenica svake godine donosi plan raspodjele budžetskih sredstava za sport, koji uključuje kriterije za dodjelu sredstava sportskim kolektivima. Ovaj dokument osigurava transparentnost i pravičnost u finansiranju sportskih aktivnosti na lokalnom nivou.

Akcioni plan za implementaciju Strategije razvoja Zeničko-dobojskog kantona (2026–2028)

Nakon isteka prethodne strategije, priprema se novi Akcioni plan koji će obuhvatiti period od 2026. do 2028. godine. Ovaj plan će detaljno razraditi konkretne mjere i aktivnosti za implementaciju strategije razvoja sporta u kantonu.

Sportski savez Grada Zenica – Akcioni plan za razvoj sporta

Sportski savez Grada Zenica je izradio vlastiti Akcioni plan za razvoj sporta, koji uključuje prijedloge za unapređenje sportskih aktivnosti i infrastrukture u gradu. Međutim, ovi prijedlozi nisu bili prihvaćeni od strane nadležnih institucija, što ukazuje na potrebu za daljnjim dijalogom i koordinacijom između lokalnih i kantonalnih vlasti.

Iako postoje strateški dokumenti koji uređuju pitanje sporta u Zenici, implementacija i koordinacija između različitih nivoa vlasti i sportskih organizacija ostaje izazov. Potrebno je uskladiti kantonalne i lokalne strategije, te osigurati efikasnu implementaciju planiranih mjera kako bi se postigao održiv razvoj sporta u Zenici.⁸

8 Šehić, E. (2017). "Youth Participation in Sports in Bosnia and Herzegovina: Barriers and Opportunities." *Sport Science Review*, 26(5–6), 121–140.

VIZIJA RENESANSE: TOPONIM POJMA “RENEANSKA SPORTA”

Pojam “renesansa” simbolizuje ponovno rađanje, obnovu i preporod nečega što je nekada bilo na vrhuncu, a sada je zapostavljeno. Kada govorimo o renesansi sporta u Zenici, to znači planiranu i stratešku obnovu sportskog života grada – od infrastrukture i finansijske podrške, do mentaliteta sportskih aktera i šire društvene uključenosti. Ideja je da Zenica, kao grad s bogatom tradicijom, ponovno postane simbol uspjeha, zajedništva i masovne sportske participacije.

Toponim i simbolika

Toponim Renesanse sporta ne odnosi se na konkretno mjesto, već na simbolički prostor obnove:

1. Simbolično ‘mjesto’ obnove – poput stadiona Bilino polje, Arenea Zenica ili omladinskih sportskih centara, gdje se okupljaju sportisti, treneri i zajednica radi zajedničkog cilja. To je mjesto u kojem se sport ponovno stavlja u centar pažnje i života grada.
2. Mentalni i društveni prostor – renesansa sporta podrazumijeva promjenu pristupa: uklanjanje mediokriteta, aktivno uključivanje mladih, osnaživanje profesionalnog kadra i jačanje sportske kulture. Toponim ovdje simbolizira prostor u kojem sport nije samo fizička aktivnost, već i sredstvo obrazovanja, socijalizacije i lokalnog identiteta.
3. Inspiracija iz historije – naziv „renesansa” direktno podsjeća na period kulturnog, naučnog i umjetničkog preporoda u Evropi. Slično tome, Zenica treba kulturni i strateški preporod sporta – obnovu infrastrukture, podizanje standarda i vraćanje sportskog ponosa u društveni život.

Ciljevi vizije

Vizija renesanse sporta obuhvata nekoliko ključnih ciljeva:

- Obnova i modernizacija ključnih sportskih objekata, uz akcenat na dugoročnu održivost.
- Podrška klubovima kroz stabilno finansiranje, profesionalizaciju i upravljanje bazirano na meritokraciji.
- Aktivno uključivanje mladih kroz škole sporta, turnire i programe koji spajaju fizičku aktivnost s edukacijom i socijalnim vrijednostima.
- Promjena društvenog mentaliteta, gdje sport ponovo postaje simbol zajedništva, discipline i lokalnog identiteta, a ne samo sredstvo zabave ili statusnog prestiža.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Dobre prakse iz drugih zemalja

Zenica, kao grad s bogatom sportskom tradicijom, može učiti iz primjera drugih zemalja koje su uspješno revitalizirale sport kroz infrastrukturne, organizacijske i društvene inicijative. Ključne prakse mogu se svrstati u nekoliko oblasti:

1. Infrastruktura i moderni sportski centri

- Danska i Švedska: Obnovili su gradske sportske objekte kroz javno-privatna partnerstva, pri čemu su stadioni, dvorane i tereni prilagođeni i profesionalcima i rekreativcima. Naglasak je stavljen na dugoročnu održivost i multifunkcionalnost prostora.
- Rješenja za Zenicu: Renoviranje Bilinog polja, Arene Zenica i omladinskih sportskih centara kroz partnerstvo s privatnim sektorom i međunarodnim fondovima, uz mogućnost korištenja za više sportova i događaja.⁹

2. Podrška klubovima i profesionalizacija

- Njemačka i Holandija: Klubovi dobijaju jasnu finansijsku podršku od lokalnih vlasti, ali se subvencije vežu za rezultate u razvoju mladih talenata i kvalitetu upravljanja. Meritokratski sistem omogućava da se sredstva dodjeljuju onima koji pokazuju profesionalizam i transparentnost.¹⁰
- Rješenja za Zenicu: Uspostavljanje sistema finansijske podrške koji nagrađuje klubove koji ulažu u mlade sportiste, stručni kadar i održivo upravljanje.

3. Aktivno uključivanje mladih i društvena inkluzija

- Finska i Kanada: Implementirane su škole sporta i omladinski programi koji spajaju fizičku aktivnost s obrazovanjem, socijalnim vrijednostima i prevencijom negativnih pojava među mladima. Programi uključuju besplatne ili subvencionirane treninge, ljetne kampove i mentorstvo profesionalnih sportista.
- Rješenja za Zenicu: Pokretanje omladinskih sportskih škola, besplatnih treninga i mentorstva kroz Renesansu sporta, kako bi mladi ponovno osjetili vrijednost sporta i zajedništva.

9 Čelik, M. (2012). Fudbal i identitet: Uloga sporta u društvenom životu Zenice. Zenica: Sportski arhiv

10 Gavrić, S. (2010). Upravljanje sportskim klubovima u tranzicijskim društvima. Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.

4. Promocija i medijska vidljivost

- Velika Britanija i Australija: Aktivna promocija sporta kroz medije, društvene kampanje i lokalne manifestacije povećala je interes građana i omladine. Transparentnost rezultata i priča o talentima stvorila je pozitivan društveni pritisak i inspiraciju.
- Rješenja za Zenicu: Redovne kampanje, lokalni turniri i medijsko praćenje uspjeha sportista mogu vratiti sport u središte pažnje grada i stvoriti ponos zajednice.¹¹

5. Uloga policy inicijativa

- Švicarska i Norveška: Sportska politika je integrirana u šire društvene strategije – sport se ne gleda samo kao zabava, već i kao sredstvo prevencije bolesti, socijalne kohezije i obrazovanja. Inicijative su dugoročne, a lokalne zajednice su aktivno uključene u planiranje.¹²
- Rješenja za Zenicu: Kreiranje policy inicijativa koje integrišu sport u obrazovanje, zdravlje i socijalnu politiku grada, uz uključivanje lokalnih aktera u planiranje i praćenje rezultata.

PRIJEDLOG POLICY INICIJATIVE ZA RENESANSU

1. STATUS QUO: Održavanje postojećeg sistema s minimalnim unapređenjima

Cilj: Sačuvati postojeće sportske strukture i spriječiti dalju degradaciju.

Mjere:

- Redovno održavanje postojećih sportskih objekata (Stadion Bilino polje, Arena Zenica, tereni) uz minimalne finansijske intervencije lokalnih vlasti.
- Održavanje postojećih klubova kroz simbolične subvencije, pokrivanje osnovnih troškova za trenere i opremu.
- Organizacija standardnih gradskih turnira i aktivnosti bez velikih inovacija.

Prednosti:

- Niska finansijska opterećenja za grad.
- Sprječava potpuni kolaps sportskih kolektiva i infrastrukture.

¹¹ Mustafić, A. (2020). "Sports Infrastructure and Urban Development in Post-War BiH." *Journal of Urban Studies*, 14(3), 88-105.

¹² Jovanović, P. (2016). "The Role of Policy Initiatives in Revitalizing Sports Clubs." *European Sport Management Quarterly*, 16(4), 500-518.

Nedostaci:

- Ne rješava dugoročne probleme i stagnaciju sporta.
- edikriteti i dalje dominiraju, a mladi gube motivaciju.

Metodologija strateškog planiranja inicijative:

- Analiza sadašnjeg stanja (SWOT analiza sportskih kapaciteta).
- Pasivni monitoring – povremena evidencija broja aktivnih klubova, članova i takmičenja.
- Minimalno ulaganje – održavanje najnužnijih sportskih objekata da ne propadnu u potpunosti.
- Održavanje “statusa preživljavanja” – fokus na najjače klubove (npr. Čelik, RK Čelik) bez sistemskog razvoja baze.

2. POSTEPENA: Postepeni razvoj i modernizacija sportskog života¹³

Cilj: Obnova i modernizacija sporta kroz strukturirane i održive mjere koje aktiviraju zajednicu i mlade.

Mjere:

- Postepena obnova i modernizacija ključnih sportskih objekata kroz javno-privatna partnerstva.
- Uvođenje programa subvencija za klubove koji ulažu u mlade sportiste i profesionalizaciju trenera.
- Osnivanje omladinskih sportskih škola i ljetnih kampova s edukativnim i socijalnim komponentama.
- Medijska promocija sporta i lokalnih talenata kako bi se stvorio pozitivan pritisak i motivacija.
- Finansiranje sporta iz gradskog budžeta od 3%

Prednosti:

- Dugoročno jača kapacitete klubova i infrastrukturnu osnovu.
- Postepeno mijenja mentalitet zajednice i smanjuje uticaj mediokriteta.
- Uključuje širu zajednicu i mlade u sportske aktivnosti.

Nedostaci:

- Potrebno je vrijeme da se vidi efekt.
- Zahtjeva koordinaciju više aktera i srednje do veće finansijske resurse.

¹³ Ministarstvo kulture i sporta Federacije BiH. (2021). Strategija razvoja sporta 2021–2025. Sarajevo: Vlada FBiH.

Metodologija strateškog planiranja inicijative:¹⁴

- Definisanje vizije i misije – Zenica kao “regionalni centar omladinskog sporta”.
- Postavljanje srednjoročnih ciljeva (3–5 godina): npr. obnova određenog broja igrališta, uvođenje sportskih stipendija.
- Participativno planiranje – uključivanje klubova, sportskih saveza, roditelja i omladine u kreiranje politika.¹⁵
- Korištenje modela “pilot projekata” – testiranje novih mjera (npr. gradska liga osnovnih škola, subvencije za treniranje djece).
- Praćenje i evaluacija – godišnji izvještaji o napretku, korekcije plana po potrebi.

3. RADIKALNA: Potpuna renesansa sporta kroz transformaciju sistema¹⁶

Cilj: Temeljna obnova sportskog života u Zenici i postavljanje grada kao regionalnog centra sporta, i to putem PR plana:

Mjere:

- Potpuna rekonstrukcija ključnih objekata i izgradnja novih, multifunkcionalnih sportskih centara po uzoru na najbolje prakse iz Evrope.
- Potpuna profesionalizacija uprava klubova i uvođenje meritokratskog sistema za dodjelu finansijske podrške.
- Uvođenje obaveznih školskih sportskih programa i lokalnih omladinskih akademija s mentorstvom vrhunskih sportista.
- Aktivna promocija sporta kroz medije, lokalne kampanje, nacionalne turnire i saradnju sa međunarodnim sportskim organizacijama.
- Integracija sporta u šire društvene politike – zdravstvo, obrazovanje, socijalna kohezija.

Prednosti:

- Brza i dubinska transformacija sportskog života i infrastrukture.
- Privlači talente, investicije i ponovo gradi identitet Zenice kao „grada sporta”.
- Smanjuje uticaj mediokriteta i stvara profesionalan, meritokratski sistem.¹⁷

Nedostaci:

- Visoka finansijska i organizaciona opterećenja.
- Zahtijeva političku volju i dugoročne strategije, što može biti izazov u lokalnom kontekstu.

¹⁴ UNDP BiH. (2018). Sports for Social Inclusion: Case Studies in Bosnian Cities. Sarajevo: UNDP.

¹⁵ Europska komisija. (2019). Good Practices in Local Sports Development in Europe. Brussels: European Commission.

¹⁶ Ministarstvo kulture i sporta Federacije BiH. (2021). Strategija razvoja sporta 2021–2025. Sarajevo: Vlada FBiH.

¹⁷ UNDP BiH. (2018). Sports for Social Inclusion: Case Studies in Bosnian Cities. Sarajevo: UNDP.

Metodologija strateškog planiranja inicijative:¹⁸

- Vizija 2030 – Zenica kao “grad sporta i zdravog života” u regiji.
- Dugoročni strateški plan (10+ godina) – obnova i izgradnja novih sportskih kompleksa, uvođenje javno-privatnih partnerstava, kreiranje “sportskog fonda Zenice”.
- Holistički pristup – povezivanje sporta s turizmom, obrazovanjem i zdravljem.
- Benchmarking – preuzimanje najboljih praksi iz zemalja poput Slovenije, Hrvatske ili Norveške.
- Digitalizacija i inovacije – kreiranje online platforme za upravljanje klubovima, bazom sportista i transparentnost finansiranja.
- Internacionalizacija – organizacija međunarodnih turnira i kampova, promocija Zenice kao “sportske destinacije”.

18 Europska komisija. (2019). Good Practices in Local Sports Development in Europe. Brussels: European Commission.

ZAKLJUČAK

Zenica je grad s bogatom sportskom tradicijom, koji je decenijama bio prepoznatljiv kao centar talentovanih sportista i domaćin značajnih takmičenja. Historijski kontekst pokazuje da je sport u Zenici oduvijek imao društvenu, edukativnu i kulturnu ulogu, oblikujući identitet grada i jačajući zajedništvo među građanima. Međutim, današnje stanje sporta u Zenici jasno ukazuje na zapuštenost infrastrukture, finansijske poteškoće klubova, smanjen interes mladih i prisutnost mediokriteta, što sve zajedno dovodi do stagnacije i gubitka nekadašnjeg značaja sporta.

Primjeri dobrih praksi iz drugih zemalja pokazuju da je moguće revitalizovati sport kroz strateške, dugoročne i participativne pristupe. Obnova objekata, profesionalizacija uprava klubova, aktivno uključivanje mladih, edukativni programi i medijska promocija sporta mogu značajno povećati kvalitet i dostupnost sportskih aktivnosti, dok policy inicijative igraju ključnu ulogu u stvaranju održivog sistema.

Vizija renesanse sporta u Zenici simbolizira preporod i ponovno postavljanje sporta u centar društvenog života grada. Tri predložene policy inicijative – održavanje statusa quo, postepena obnova i radikalna transformacija – nude jasne puteve kako se ovaj cilj može ostvariti. Svaka od inicijativa ima svoje prednosti i ograničenja, ali sve zajedno pokazuju da bez strateškog planiranja i odlučne volje lokalnih vlasti i zajednice, sport u Zenici teško može povratiti svoj nekadašnji sjaj.

Zaključno, renesansa sporta nije samo infrastrukturni ili administrativni cilj, već društveni proces koji gradi zdravlje, obrazovanje, socijalnu koheziju i lokalni identitet. Ako Zenica uspije realizovati ovu viziju, grad će ponovo postati ponos sporta, a mladi će imati priliku da razvijaju svoje talente u okruženju koje nagrađuje trud, disciplinu i entuzijazam.

LITERATURA

KNJIGE I MONOGRAFIJE

1. Marković, D. (2015). Sportska kultura u Bosni i Hercegovini: Tradicija i savremeni izazovi. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu.
2. Hodžić, A. (2018). Razvoj sporta u industrijskim gradovima BiH: Zenica kao primjer. Zenica: Centar za društvene studije.
3. Čelik, M. (2012). Fudbal i identitet: Uloga sporta u društvenom životu Zenice. Zenica: Sportski arhiv.
4. Gavrić, S. (2010). Upravljanje sportskim klubovima u tranzicijskim društvima. Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
5. Riordan, J. (2007). Sport in Socialist Yugoslavia: History, Politics and Society. London: Routledge.

NAUČNI ČLANCI I STUDIJE

1. Kovačević, N., & Petrović, L. (2019). "Challenges in Local Sports Development: The Case of Zenica." *Journal of Balkan Sport Studies*, 6(2), 45–62.
2. Šehić, E. (2017). "Youth Participation in Sports in Bosnia and Herzegovina: Barriers and Opportunities." *Sport Science Review*, 26(5–6), 121–140.
3. Mustafić, A. (2020). "Sports Infrastructure and Urban Development in Post-War BiH." *Journal of Urban Studies*, 14(3), 88–105.
4. Jovanović, P. (2016). "The Role of Policy Initiatives in Revitalizing Sports Clubs." *European Sport Management Quarterly*, 16(4), 500–518.

IZVJEŠTAJI I STRATEGIJE

1. Ministarstvo kulture i sporta Federacije BiH. (2021). Strategija razvoja sporta 2021–2025. Sarajevo: Vlada FBiH.
2. UNDP BiH. (2018). Sports for Social Inclusion: Case Studies in Bosnian Cities. Sarajevo: UNDP.
3. Europska komisija. (2019). Good Practices in Local Sports Development in Europe. Brussels: European Commission.

